

УДК 027.2.021:61:001.891(477.44–25)НБВУП

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М. І. ПИРОГОВА

Неліна КРАВЧУК

*Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, Наукова бібліотека,
вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, 21018, Україна, тел. (0432) 35-55-33*

Представлено основні напрямки, тематику і мету наукових досліджень у бібліотеці Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Розглядаються форми (бібліографічні покажчики, доповіді на наукових конференціях, аналіз опитувань читачів та ін.) і методи їх проведення та впровадження результатів у практичну діяльність.

Ключові слова: наукова робота бібліотеки, моніторинг читачьких запитів, краєзнавча діяльність, методична діяльність бібліотеки.

Важливою передумовою інноваційного розвитку бібліотеки, одним зі шляхів подолання проблем є проведення наукових досліджень та вміння використовувати їх результати у практичній діяльності. Це дозволяє ефективно вирішувати поточні завдання, кардинально оновлювати технологічні процеси та розробляти нові форми і методи роботи. Цей напрям роботи наша бібліотека координує з науковими підрозділами та кафедрами університету, відділом наукової інформації.

Протягом п'яти років (2007–2011 рр.) бібліотека Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова проводила дослідження стосовно вибору і розробки перспективних напрямків організації діяльності бібліотеки у рамках науково-дослідної роботи “Створення інформаційно-освітнього середовища університетської бібліотеки як складової системи безперервної додипломної та післядипломної медичної освіти”. Основним поштовхом до вивчення цієї тематики стало будівництво нового приміщення бібліотеки загальною площею 3862 м², із них корисної 2781 м² (73 %), в тому числі під спеціалізовані читальні зали виділено 1000 м². Це приміщення значно перевищує площу дотеперішньої будівлі бібліотеки (на 2600 м²). Тому виникло питання кардинальної перебудови структури бібліотеки, досягнення якісних змін у бібліотечних послугах і створення інформаційних ресурсів відповідно до освітніх і наукових потреб студентів, науковців та викладачів університету.

Враховуючи існуючі умови діяльності бібліотеки та перспективне освоєння нового приміщення, в основі НДР лежали комплексні завдання, спрямовані на розробку оптимальної моделі сучасної університетської бібліотеки. На підготовчому етапі було складено тарифікаційний список виконавців, календарний план та досліджено стан даної проблеми в Україні і невирішені на той час завдання. Визначено основні цілі, мету та напрямки діяльності бібліотеки нового типу ВНЗ, способи, якими слід було вирішити поставлені завдання. Передбачено теоретичні і практичні результати дослідження.

Було визначено також деякі практичні кроки: створення ядра фонду відповідно до сучасних вимог вищої освіти, формування ресурсної бази, яка б забезпечувала навчальний і науковий процеси університету, розробка елементів дизайну приміщення бібліотеки, впровадження оптимального розміщення структурних підрозділів бібліотеки та ін.

Було розроблено модельний план розвитку бібліотеки за такими напрямками:

- здійснення моніторингу відповідності інформаційних потреб користувачів та інформаційних ресурсів бібліотеки;
- автоматизація основних технологічних процесів;
- формування електронних бібліотек; освоєння можливостей інтернет-технологій;
- посилення ролі бібліотеки в дистанційній освіті;
- оновлення інформаційної продукції та послуг;
- участь у корпоративних бібліотечно-інформаційних системах;
- підготовка бібліотекарів і користувачів для роботи з електронними ресурсами.

Завершення цієї роботи було поєднане з атестацією працівників. Зокрема, керівники структурних підрозділів в рамках НДР розробляли напрямки діяльності своїх відділів та методику організації роботи. На атестації відбувався захист кожної роботи із презентаціями. Були опрацьовані такі теми:

1. Методичні основи бібліотечного менеджменту (головний бібліотекар з методичної роботи).
2. Автоматизація основних технологічних процесів комплектування в бібліотеці ВНМУ ім. М. І. Пирогова (завідувач відділу комплектування).
3. Моніторинг запитів читачів як чинник удосконалення бібліотечного обслуговування (головний бібліотекар відділу обслуговування).
4. Нові аспекти в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова (завідувач довідково-бібліографічного відділу).
5. Інноваційні підходи до бібліотечного обслуговування на абонементі навчальної літератури (завідувач сектору абонементу навчальної літератури).
6. Проект впровадження новітніх технологій на абонементі наукової літератури (завідувач сектору абонементу наукової літератури).
7. Впровадження інновацій в діяльність бібліотеки та їх вплив на бібліотечне обслуговування іноземних (англомовних) студентів (головний бібліотекар сектору літератури іноземними мовами).
8. Удосконалення обслуговування користувачів читальної зали в умовах запровадження новітніх інформаційних технологій (завідувач сектору читальної зали № 1).
9. Використання нових інформаційних технологій в обслуговуванні користувачів абонементу художньої літератури (завідувач сектору абонементу художньої літератури).
10. Розрахунок місткості фондосховища новозбудованої бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова (завідувач сектору книгозберігання).

Для забезпечення процесу автоматизації реалізовувався технологічний та програмний комплекс, відображений у “Плані-проекті автоматизації бібліотеки ВНМУ на 2008–2011 рр.”. Напрацьовані нормативні та регламентуючі документи сприяли оптимізації основних процесів бібліотечної діяльності вже на даний час.

Всього за час проведення НДР працівники Наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова підготували 33 методичні матеріали; здійснили 39 виступів та опублікували 25 статей та тез доповідей.

Науковий характер притаманний іншим процесам бібліотечної діяльності. Для визначення думки користувачів стосовно якості обслуговування та удосконалення діяльності бібліотеки проводяться моніторинги. Такі дослідження передбачають: а) визначення ступеня задоволення інформаційних потреб і запитів користувачів на документи з медицини; б) визначення рівня доступності для користувачів потрібної наукової та навчальної інформації; в) аналіз та вироблення конкретних рекомендацій щодо покращення якості обслуговування читачів, підвищення ефективності діяльності бібліотеки та її підрозділів та ін. Такі дослідження проводяться різними способами: шляхом анкетування (“Бібліотека в навчальному процесі студента”, “Бібліотечне обслуговування студентів: пошук нової моделі”, “Як Вас обслуговують в читальній залі?”, ін.) та аналізів книжкового фонду з різних дисциплін, книжкових та читачьких формулярів.

Періодичні аналізи книгозабезпеченості студентів, постійне вивчення книговидавничого ринку, тісні контакти зі завідувачами кафедр та викладачами з питань ефективності задоволення їх потреб сприяли ефективному комплектуванню бібліотечного фонду. “Аналіз книгозабезпеченості та книговидачі студентів англomовних груп за 2010–2012 рр.” виявив закономірності між читацькою активністю та успішністю англomовних студентів протягом цих років. Підготовану інформацію бібліотека довела до відома деканату на засіданні методичної ради по роботі з іноземними студентами. Судячи з кількості звернень та низці запитань з боку представників деканату, завідувачів кафедр та викладачів, аналіз спонукав до ухвалення важливих рішень щодо покращення існуючого становища.

З метою ефективного використання періодичних видань та цільового використання бюджетних коштів університету проведено аналіз використання кожної назви медичних журналів, передплачених бібліотекою. Завдяки йому ми визначили актуальність кожного видання серед своїх користувачів. Висновки аналізу лягли в основу визначення переліку видань для передплати на наступний період.

Потреби та уподобання сучасної молоді в дозвіллевій літературі виявило дослідження “Художня література в житті студента-медика”. Результати аналізу лягли в основу подальшого формування фонду художньої літератури.

З метою вивчення питань якісного наповнення довідкового апарату читальної зали № 1 провели анкетування “Реорганізація систематичної та краєзнавчої картотек”. Висновки та пропозиції моніторингу лягли в основу редагування довідкового апарату, консервації карткової картотеки та створення БД “Політематична база статей”.

Дбає бібліотека і про віддалених користувачів. Постійно проводиться аналіз їх звернень до веб-сайту бібліотеки. Порівнюються щомісячні статистичні показники частоти звернень до кожної сторінки сайту, що допомагає визначити пріоритетність та актуальність представленої інформації. Саме таке вивчення спонукало бібліотеку вдосконалити структуру сайту.

При формуванні фонду цінних і рідкісних видань та іменних колекцій активно проводиться робота з їх вивчення. Основу цього фонду складають праці видатних осіб минулих століть, наукові дослідження вчених ВНМУ, література про життя та діяльність відомих медиків Вінниччини, видання із дарчими надписами, матеріали

зісторії розвитку університету та бібліотеки тощо. З метою найповнішого їх пошуку та зібрання проводиться ретельний відбір згідно з розробленим “Профілю комплексування фонду рідкісних і цінних видань” та паспортизація кожного видання.

Науковість притаманна і краєзнавчій роботі бібліотеки, основними принципами якої є повнота й достовірність. Активно проводиться пошук матеріалів в установах нашого міста, які займаються краєзнавчою роботою. Зокрема, тісні зв’язки підтримуються з обласним, міським та університетським архівами, краєзнавчим музеєм та музеєм Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М. І. Пирогова, обласною науковою бібліотекою ім. К. А. Тімірязєва та обласною науковою медичною бібліотекою, використовуються різні довідкові джерела.

Розкриття фонду про історію університету, бібліотеки, кращих науковців університету з часу заснування закладу, про життя і діяльність видатних медиків Вінниччини досягається завдяки таким бібліографічним дослідженням: “Наукові праці ВНМУ ім. М. І. Пирогова”, “Професори ВНМУ ім. М. І. Пирогова з часу заснування навчального закладу”, “Викладачі і студенти ВНМУ ім. М. І. Пирогова в роки Великої Вітчизняної війни”, “Медики-краяни, що здобули славу за межами України”, “Прозові та поетичні твори викладачів і студентів”. Результати вивчення історії медицини Поділля з фондів Наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова були представлені на III Міжнародній науково-практичній конференції “Роль краєзнавства в соціально-економічному і культурному розвитку регіону”.

Результати відбору матеріалів краєзнавчої тематики про життя і діяльність видатних медиків Вінниччини щорічно лягають в основу започаткованого Науковою бібліотекою ВНМУ ім. М. І. Пирогова календаря “Вінниччина медична: знаменні і пам’ятні дати”, видань Національної наукової медичної бібліотеки “Імена в медицині у відгомоні часу” та Вінницької обласної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва “Календар знаменних і пам’ятних дат Вінниччини”.

Узагальнити, зберегти та оцінити внесок кафедри акушерства і гінекології в науково-дослідницьку, педагогічну та навчальну діяльність ВНМУ ім. М. І. Пирогова допоміг бібліографічний показчик “75 років на захисті материнства”. На прохання кафедри хірургії № 2 бібліотека надає вагому допомогу у підготовці видання “Історія розвитку кафедри хірургії” (до 80-річчя з дня її заснування).

Значну видавничу роботу бібліотека проводить щодо популяризації діяльності науковців університету. Зокрема, видання біобібліографічних показчиків набуло широкого розповсюдження не лише в друкованому, але й у електронному форматах. Щороку поповнюється серія біобібліографічних видань “Вчені нашого університету”: “Вершини скоряються сильним” (до 70-річчя ректора нашого університету, академіка НАМН України, професора В. М. Мороза), “Болюх Борис Афанасійович” (до 75-річчя професора, завідувача кафедри онкології, променевої діагностики і терапії), “Сенс оптимізму в мікробіології” (до 75-річчя професора Г. К. Палія) та ін.

Зусиллями працівників Наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова та ННМБ підготовано біобібліографічний показчик на CD-ROM “М. І. Пирогов”, присвячений 200-річному ювілею видатного хірурга; його видали спеціально до міжнародних ювілейних “Пироговських читань”. На обласному конкурсі видань бібліотек “Асоціація бібліотек Вінниччини” цей показчик відзначили в спеціальній номінації “Креативний підхід до електронних видань”. Зараз спільно з Національною науковою медичною

бібліотекою проводиться робота над завершенням підготовки біобібліографічного покажчика “М. І. Пирогов” до друку.

Проведення реорганізації медичної галузі в Україні та на Вінниччині відображено в рекомендаційних покажчиках “Сімейна медицина: реалії та перспективи” і “Реформування системи охорони здоров’я на Вінниччині: проблеми та перспективи”, які були використані під час науково-практичних конференцій, проведених кафедрами університету. Користується попитом серед викладачів університету бібліографічний покажчик “Вища школа в Україні: здобутки та досягнення”.

Не забудеться історія нашої бібліотеки завдяки старанням Л. В. Маєвської, яка очолювала бібліотеку впродовж 40 років (до 2001 р.). Вона виклала на папері власні спогади про минуле бібліотеки, спогади колег, які уже знаходяться на заслуженому відпочинку, інформацію з архіву університету. Текстову частину нарису доповнюють ілюстровані матеріали, пошук яких був складним і кропітким. Сьогодні робота над виданням “Нарис з історії бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова” знаходиться уже на завершальному етапі.

Загалом щороку співробітники бібліотеки готують понад 20 публікацій, серед них науково-бібліографічні видання, інформаційні листи, статті у збірниках матеріалів наукових конференцій та фахових виданнях тощо.

Науковий характер притаманний методичній роботі бібліотеки. Щороку провідні фахівці бібліотеки беруть активну участь у науково-практичних конференціях на зональному та державному рівнях, готують виступи на актуальні теми із залученням власного досвіду роботи. Бібліотека як методичний центр розробляє плани проведення наукових конференцій, семінарів для бібліотек ВНЗ м. Вінниці та готує методичні видання з актуальних напрямків роботи та матеріали конференцій (щорічний “Аналіз діяльності бібліотек ВНЗ методичного об’єднання м. Вінниці”, інформаційні листи “Електронні ресурси в бібліотеках: проблеми доступу та збереження авторського права”, “Індивідуальне бібліотечне обслуговування”, “Читання в структурі культурно-дозвіллевих програм бібліотек ВНЗ”, “Культура користування комп’ютером” та ін.).

Активну участь бібліотека бере у проведенні науково-практичних конференцій університету через популяризацію документного фонду та організацію книжкових виставок за тематикою конференцій. На міжнародних наукових конференціях студентів та молодих вчених “Перший крок у науку” неодноразово звучали виступи директора бібліотеки на актуальні теми. Особливий інтерес викликала тема “Критерії оцінки наукових публікацій та умови інтеграції у світовий науковий простір”.

Наукова робота – це цікавий, пізнавальний, захоплюючий бібліотечний процес. Він дає можливість творчого і професійного розвитку не тільки окремих бібліотекарів-практиків, а й цілого бібліотечного колективу, вирішуючи завдання стратегічного планування, створюючи позитивний імідж бібліотеки як в університеті, так і серед бібліотечної спільноти.

**KEY ASPECTS OF SCIENTIFIC ACTIVITIES OF THE RESEARCH
LIBRARY OF THE M. I. PYROHOV NATIONAL MEDICAL
UNIVERSITY OF VINNYTSYA**

Nelina KRAVCHUK

*M. I. Pyrohov National Medical University of Vinnytsya, Research Library,
56, Pyrohov Str., Vinnytsya, 21018, Ukraine, tel. (0432) 35-55-33*

The article provides the basic areas, themes and purposes of scientific research in the library of the M. I. Pyrohov National Medical University of Vinnytsya. It analyses forms (bibliographical guides, reports on conferences, analysis of readers' surveys, etc.) and methods of their implementation and results in practice.

Key words: scientific library work, monitoring of readers' requests, regional activities, methodological activities of the library.

**ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАУЧНОЙ
БИБЛИОТЕКИ ВИННИЦКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО
МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Н. И. ПИРОГОВА**

Нэліна КРАВЧУК

*Винницький національний медичинський університет ім. Н. І. Пирогова,
Научна бібліотека,
ул. Пирогова, 56, г. Вінниця, 21018, Україна, тел. (0432) 35-55-33*

Представлены главные направления, тематика и цель научных исследований в библиотеке Винницкого национального медицинского университета им. Н. И. Пирогова. Рассматриваются формы (библиографические указатели, доклады на научных конференциях, анализ опросов читателей и др.) и методы их проведения, внедрение результатов в практическую деятельность.

Ключевые слова: научная работа библиотеки, мониторинг читательских запросов, краеведческая деятельность, методическая деятельность библиотеки.

Стаття надійшла до редколегії 22.05.2013

Прийнята до друку 2.07.2014